

Nietzsche på sporet!

Trond Berg Eriksen: *Nietzsche og det moderne*. Universitetsforlaget 1989. 359 sider.

"Et tog er gått av sporet. En facade er knust av et viltløpende lokomotiv", således indledes Trond Berg Eriksens bog *Nietzsche og det moderne*. Det moderne fremskridt som rationalisme og rationalisering repræsenteres ved det sorte lokomotiv, der smadrer 'det traditionelle' med dets æstetiske og moralske værdier. Men også 'det postmoderne' er repræsenteret i det kendte billede af lokomotivet, der braser igennem første salen på Montparnasse stationen i Paris: Nemlig som begivenhedens fascinationskraft, katastrofen som hændelse for beskueren.

Videnskabeliggørelsen af alle livets forhold - beherskelsen af den ydre og disciplinering af den indre natur - konstituerer 'det moderne', og 'moderniteten' udvikler på denne baggrund værdier som demokrati, konsistens, objektivitet osv. '*Det æstetisk moderne*' er en refleksions- og erfaringsform i det moderne, som er i stand til at pege ud over det moderne, og det er i denne bevægelse, at Nietzsche finder sin placering. Eriksens bog er et forsvaret for 'det æstetisk moderne' og dets evne til at bryde med det nuværende; at pege ud over det. Dette er postmodernismen ikke i stand til, da den er bundet til en æstetisering af det nuværende, uden distance og kritik. Postmodernismen er ikke i stand til at sætte nye værdier og falder derfor bag om 'det æstetiske moderne' og dets formeksperimenter.

Eriksen forsøger at vise, hvordan 'postmodernismen' er en udfordring af 'det moderne' og 'modernismen' i og med, at den er en ny fortolkning af 'moderne tematikker' og en fortolkning af nye samfundsmæssige tildragelser: informatiseringen af verden. Samtidig er postmodernismen selv en del af det moderne. "Det moderne er ikke en ting, men et fortolkningsprincip, en ide... Dermed blir talen om det postmoderne heller ikke annet enn et alternativt spill med en annen forståelsesmodell" (s. 332).

Temaerne omkring det æstetisk moderne og postmodernismen gennemspilles med forskellige perspektiver på Nietzsches værk. Bogen kan inddeles i fem afsnit, hvilket Eriksen dog ikke selv har gjort. Først får vi en introduktion til Nietzsches liv og værk, hans reception i Norden og 'Nietzsches flittige søsters' forvanskninger.

Andet afsnit fokuserer på en overordnet gennemgang af Nietzsches værk centreret omkring nihilismen som diagnose og perspektiveringsbastion og omkring magtviljen som værdisætter. Så følger en gennemgang af Nietzscheinspirerede skønlitterære værker: Thomas Mann, Hermann Hesse og Robert Musil, hvor det demonstreres, at de mest spændende temaer fra disse værker egentlig stammer fra Nietzsche. De steder værkerne fejler skyldes ufuldstændige eller forkerte opfattelser af, hvad Nietzsche egentlig mente.

Fjerde afsnit handler om 'kroppens hævn'. Den vestlige verdens prioritering af intellektet og teknikken har til sidesat kroppen og sanserne, men disse vil slå tilbage på et tidspunkt, hvilket postmodernismen er et eksempel på,

hvorfor æstetikken nu kommer til ære og værdighet igen. Foucaults magt-analytik kan vise utviklingen omkring kroppens ekskommunikering og den indre naturs disiplinering, og Baudrillard kan eksemplificere æstetik-kens rehabilitering, men når alt kommer til alt, har Nietzsche også allerede fortalt disse historier bedre.

Det femte afsnit er Eriksens formulering af et alternativ til en postmoderne forståelse af det aktuelle. 'Kunst, vitenskap og menneskelig erfaring' skal finde en ny enhed i stedet for at udgøre fragmenterede dele af en meningstom virkelighet. "Sammen med diagnosen krever vi en form for verdimarkering, slik at akseptasjonen av forbrukersamfunnet, vareverdenen og den faktiske sosiale elendighet ikke får det siste ord" (s. 315f). Denne værdimarkering kan komme istand, hvis æstetikken, dels som livsæstetik - selviscenesættelse - og dels som kunst kan forene det kropslige, sanselige og det intellektuelle; hvis adskiltheden mellom kunst og vitenskap bredt forstået kan modsiges. "Forsøkene på å slå bro over kløften mellom kunstene og vitenskapene er motivert av ønsket om å føye sammen igjen erkjennelsesmåter og livs-områder som en gang var beslektet. Det ville jo være merkelig om det ikke fantes noen form for indre forbindelse mellom to så sentrale menneskelige virksomheter som kunst og vitenskap. De som oppgir å finne en slik forbindelse, har samtidig avvist muligheten for å finne enhet og sammenheng mellom de mer eksakte, begrepsmessige, og de noe mer diffuse, billedlige, måter å ordne og oppfatte

virkeligheten på" (s. 283). Derfor handler det for Eriksen ikke om at hengive sig til en æstetisk forskydning af verden, hvor tegnene opfattes som referenceløse og selvstændiggjorte, men derimod "å sette moderniteten på sporet igjen" (s. 343).

'Nietzsche og det moderne' er en irriterende bog af mange grunde: Den afviser kategorisk alle andre Nietzsche-læsninger end sin egen, samtidig med, at den hævder en fortolkningsmangfoldighet af Nietzsches værk; den opererer med et fuldstændig abstrakt begreb om det postmoderne, hvilket gør, at man ikke kan komme i kontakt med Eriksens vurderinger, samtidig er det helt hen i vejret at hævde, at Baudrillard vil rehabilite det æstetiske; den reducerer alle 'spændende betragtninger' til noget, som "allerede er uttrykt hos Nietzsche"; dens forsoningsiver mellom kunst og vitenskap står i grel kontrast til dens hævvelse af perspektivisme.

Desværre er *Nietzsche og det moderne* en ret mislykket bog, som plukker lidt hist og her, uden at den rigtigt kan finde ud af sig selv - i sig selv måske udmærket, men bogen udtrykker ikke nogen mangfoldighet, men mere en tilfældig sammenstillethed, der måske skyldes at bogen først og fremmest er en række artikler, der er samlet til en bog.

Ove Christensen